

Co si odnášíme z workshopů (a dalších akcí) a doposud došlých námětů

Skupina Kompetence a gramotnosti

Arnošt Veselý

3. 1. 2022

Hlavní zkušenosti a náměty z workshopů a dalších akcí pořádaných v rámci přípravy revize

Na čem existuje velká shoda:

- Panuje prakticky úplná shoda na tom, že kompetenční přístup je třeba v rámci RVP zachovat; v tom, co tento přístup přesně znamená, již ovšem shoda nepanuje. Nicméně většina účastníků by asi souhlasila s formulací účastníka jednoho z workshopů, že jde o „*uplatnění vzdělávacího obsahu v reálných životních situacích*“.
- Existuje velká potřeba, zmiňovaná zejména učiteli, že je potřeba školám explicitně ukázat, jak kompetenční přístup má (může) vypadat v praxi. Nemusí to být nutně závazné, ale je potřeba to „přetlumočit“ do srozumitelné řeči. Ideálně by měla existovat řada konkrétních příkladů, jak propojit kompetence (gramotnosti) s konkrétním obsahem
- Existuje shoda na tom, že je potřeba ujasnit si terminologii, a to zejména vztah mezi kompetencemi, dovednostmi a gramotnostmi. Několikrát ovšem zazněl i názor, že jednoznačná definice těchto pojmů není možná. Zejména učiteli byla ovšem mnohokrát zdůrazňována nutnost jednoduchého a srozumitelného vysvětlení, co přesně kompetence a gramotnosti v každodenní výuce znamenají (případně i s pomocí grafického znázornění). Zkrátka formulovat to „jazykem běžné učitelské praxe“.
- Mezi učiteli existuje velká obava z formalismu v aplikování kompetenčního přístupu. Například, že školy (učitelé) budou formálně odškrtnávat naplnění jednotlivých kompetencí, místo toho, aby reálně proměňovali výuku.
- Celkově existuje shoda na tom, že by bylo dobré mít jednotný systém kompetencí pro všechny stupně vzdělání, ale že není nutné na tom trvat tam, kde to není nutné.

Na čem shoda nepanuje:

- Na tom, jak vlastně vypadá „kompetenční přístup“ a propojení vzdělávacího obsahu a kompetencí. Každá škola k tomu přistoupila trochu jinak. Existují dva rozdílné přístupy propojení kompetencí a vzdělávacího obsahu. Podle prvního je třeba nejdříve formulovat obsah a pak ukázat, jak ho lze aplikovat při rozvíjení kompetencí (gramotností), podle druhého (typicky SCIO školy) je potřeba nejdříve formulovat kompetence, které budou žáci v životě potřebovat, a podle toho vybírat relevantní obsah.
- Existuje poměrně velká neshoda na tom, jaký je vztah mezi kompetencemi a gramotnostmi. Podle jednoho pojetí jsou kompetence obecnější a gramotnosti specifitější (vázané na konkrétní obor). Podle jiného názoru jde o podmnožiny velké množiny „věcí“ (dovedností, vědomostí, postojů, návyků...), které by měl žák umět/mít, když odchází ze školy, a jeden pojem není nadřazen druhému.
- Na tom, jaký rámec (typologii) kompetencí zvolit. To se netýká jen klasifikace kompetencí, ale i toho, zda daný rámec zahrnuje všechno podstatné. Obecně se dá říci, že učitelé se spíše kloní k tomu, zachovat současnou klasifikaci kompetencí (případně jen s drobnými úpravami), další respondenti (odborníci na vzdělávání) naopak častěji navrhnou změnit klasifikaci kompetencí, ideálně podle nějakého zahraničního vzoru.

Některé podněty a poznámky, které sice nebyly většinové, ale považujeme je za velmi podnětné a relevantní

- Přestože na kompetenčním přístupu existuje shoda, je potřeba jej neustále vysvětlovat, a to nejen učitelům, ale také (zejména) rodičům. Vysvětlit, proč je třeba jej rozvíjet.
- Vymezení termínu kompetence změnit na: funkční propojení postojů, dovedností a znalostí, které umožňuje jednání (jde o definici SCIO škol, v současné definici v RVP je toto: „souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti“). Případně se nabízí definice z doporučení EU, kde jsou kompetence definovány jako kombinace znalostí, dovedností a postojů. Každopádně kombinace nebo funkční propojení je lepší než souhrn, což naznačuje kupení vedle sebe.
- Je důležité, aby kompetence byly měřitelné (alespoň do jisté míry) a aby existovaly stupně naplnění těchto kompetencí, tj. měla by existovat jistá „gradace“ kompetencí. Kompetence mají více úrovní, jsou jako schody, vytvářejí se v průběhu celého života a škola je může formovat jen částečně.
- Kompetence by měly obsahovat i prvek altruismu, „být prospěšný společnosti“.
- Většina současných klasifikací (včetně EU) je hodně individualisticky zaměřená.
- Není dobré, aby došlo k dalšímu navyšování počtu gramotností (kulturní gramotnost, umělecká gramotnost...).

Zajímavé odkazy od účastníků workshopů (a z dalších podnětů):

- <http://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/knowledge>
- http://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/core-foundations/Core_Foundations_for_2030_concept_note.pdf
- <https://www.education.vic.gov.au/school/teachers/teachingresources/discipline/english/literacy/Pages/default.aspx>
- <https://www.csicr.cz/cz/Aktuality/Soucasne-nastaveni-RVP-zhorsuje-kvalitu-vzdelavani>
- <https://www.skillsbuilder.org>
- <https://kompetence.nsp.cz/mekkeKompetence.aspx>